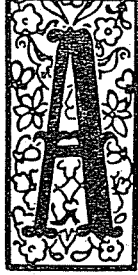

Allah Fikri Üzerine Düşünceler

ALLAH'ın varlığını tanımak istemeyen bazı kimseler, «Tanrı var değil, var olmaktadır.» derler. Hatta daha ileri giderek, «Tanrı var olmakta iken öldü.» diyenler de vardır. Bununla, «Tanrıya insanın kendi yaratıyor, kendi eksikliklerinden sıyrılmış bir varlık kavramı hayat ediyor; özlediği mükemmelliğin, kusursuzluğun, güçlüğün v.b. nin bir örneğini kafasında çizip ona ALLAH-TANRI adını veriyor.» demek istiyorlar.

Bu fikir bize, bugün tartışmasını hatta belki daha doğru bir deyişle kavgasını yaparken birbirimize girdiğimiz daha başka birçok fikirler gibi BATT'dan aktarmadır. Gene bilindiği gibi Batıda, Rönesansla; REFORM'la birlikte KİLİSE'ye karşı bir savaş başlamış; bu savaş gittikçe gelişerek 19 uncu yüzyılda en yüksek seviyesini bulmuştur. Kiliseye karşı gittikçe kızışan savaşın, biriken hırs, öfke ve kinin etkisinden bir takım Batı düşünürleri kurtulamamış; aşırı tepki yüzünden ALLAH-DİN ile kiliseyi bir, özdeş görmüşlerdir. Bundan ötürü Kilise ile birlikte dini de yıkmak gereğine inanmış, yıkmaya yollarını aramışlardır. Çünkü kendilerini dini anlamak, değerlendirmek değil ona karşı çıkmak, savaşmak ve yıkmak zorunda sandılar. Kiliseye karşı savaşla dine karşı savaşı birbirinden ayıramadılar. Oysa Allah-din fikri Kiliseden, Hıristiyanlıktan önce var olduğu gibi, Kilise günün birinde yıkılsa, ortadan kalksa, ondan sonra da var olacaktır.

Batı düşünürününün Kiliseye karşı savaşından öğrendiklerini Türkiye'ye ve İslam dünyasına uygulama yollarını arayan bazı Türk düşünürleri de, bizde karşı çıkacak Kiliseninkine benzer bir teşkilât bulunmadığından, dini, özellikle de İslamiyeti gericilik, tutuculuk ile bir, özdeş görme, bu yoldan dine ve İslamiyete karşı çıkma yollarını aramışlardır. Bunların arasında Osmanlı Devletinin yıkılışını bütünüyle dine, dinde gericiliğe, tutuculuğa bağlayacak ölçüde dar bir görüş çerçevesi içinde kalanlar bile vardır.

«Tanrı gittikçe, yavaş yavaş varolmaktadır.» diyenler, insanlığın en önemli, yani manevî gelişmesini, bu gelişmenin oluşumunu tersden gören, en az yüzyıl geride kalmış bazı yazarların etkisinden kurtulamayan, onlardan beriye gelememiş kişilerdir. «Bilgisi arttıkça kişiye daha mükemmeli özmüş, böylece giderek her şeye kaadir, tek Tanrı varolmuş.» diyenler, bazı kültür ve toplumlarda görülen bu oluşumu ters yönden yorumlamışlardır. Aynı oluşumu, bu gelişmeyi öbür yönden izah daha doğru, akla daha uygundur. Önceleri, çevresindeki tabiat ve evren olayları karşısında şaşkına dönen bilgisiz, güçsüz insan, Yüce Varlığın mucizelerini parça parça yer yer görmüş, bunların üstündeki Varlığın, Yaratanın kendini kavrayamamış.. Tanrının hikmetinden bir belirti taşıyan her şeyde, bir ulu ağaç, bir nehir, sevdiği ya da korktuğu bir hayvan v.b. de O'nun kendisini gördüğünü sanmış. Bilgi yetmezliğinden, henüz vakti gelmediğinden böyle olmuş, ancak çevresini daha iyi tanıdıktan, tabiat ve evren olayları ile ilgili bilgisi arttıkça, Allah'ın yüceliğinin, kudretinin belirtilerini, yarattığı evreni, kâinatın kişide şaşkınlık ve alabildiğine derin bir saygı uyandıran görkemini, düzeninin inceliğini, bulanık da olsa, bütün olarak kavramasını sağlayacak bilgi seviyesine eriştikten sonradır ki, bazı toplumlarda, Allah fikri bütünüyle insanı olgularına gönderilmiş, verilmiştir. Böylelikle bütünlük ve vahdeti (birliği) kavramağa başlamıştır.

Bazı toplum ve kültürlerde buna benzer bir gelişme görülmeyle birlikte, Kaadiri Mutlak'ı, bütün vasıfların en iyi, en mükemmelini toplayan Yüce Varlığı ruhunda ve vicdanında sezmesi için ille de böyle bir gelişmeyi beklemesine ihtiyaç yoktur. (beklemesi gerekmez). Demek istiyorum ki Yüce Varlığı, Allah'ı sezme, içinde duyma, bu duygunun kişi içinde ve toplumda uyandırılması, insanın tabiatındaki tecrübelerine bağlı değildir. Doğrudan doğruya, tabiatın ve tabiat olaylarının yüzlerce, binlerce yıllık aracılığı olmadan da gelebilir, kendi içinde ve çevresinde ALLAH'ı hissedebilir.

Sabri AKDENİZ
Yüksek İslam
Enstitüsü
Öğretim
Üyesi

Bazı ders kitaplarında ve başka kitaplarda çocuklarımıza tekrarlanıp duran, birçok aydının da kafasında yer etmiş, en az yüzyıllık bir DİNİN GELİŞMESİ hikâyesi vardır. İlk çıkışı Hegel'e kadar uzanan bu hikâyeyi ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında ilim kılıfına sokmak için epeyi uğraşıldı, İngiliz bilgini Frazer'in elinde de son şeklini aldı. Ancak, varılan sonuçlar dağınık, iyi yorumlanmamış bilgilere, eksik verilere dayanıyordu. Daha çok İbrani-Grek-Hıristiyan geleneğinin kültür gelişmesi örnek olarak gözönünde bulundurulmuş, üstelik daha önce de belirttiğimiz gibi, Kiliseye karşı açılan savaşın etkisinden de kurtulunamamıştı.

Sözünü ettiğim DİNDE GELİŞME hikâyesi kısaca şöyledir: İnsanoğlu din çağına girmeden önce bir büyü-sihir çağı geçirdi. Daha sonra sihir yerini dine, büyücü de din adamına bıraktı. Bu hikâyeyi destekleyecek yeter delil yoktur; salt Hegel'in muhayyilesinin uydurmasıdır. Burada hükmü ben vermiyorum; yalnızca Batı araştırmacılarının dediklerini aktarmakla yetiniyorum.

İngiliz bilgini E. B. Taylor ve öğrencisi Frazer'in geliştirdiği daha ayrıntılı, bilim kılıfı giydirilmek istenen şeklinin özeti de şöyledir: Kişioğlu rüya, hastalık, ölüm, gökyüzü, güneş, ay, yıldızlar, çeşitli tabiat olaylarına bakarak ve bunlara yanlış manalar vererek, tabiatın her köşesini ruhlarla doldurdu. Bunlar insanlara ya da hayvanlara benziyor, onlar gibi davranıyorlardı. Tabiatın her köşesini dolduran bu ruhlardan çok Tanrılı dinler oluştu. Meselâ «ağacın bir ruhu olması yerine zamanla umumî bir Orman Tanrısı tasavvur edildi.» Bu çok tanrılı dinden daha ileri bir genelleme ve tecrid ile Tanrılar tahtlarından indirildi, yerlerine Tek Tanrı getirildi: Yerin ve Gögün Tanrısı... Böylece bütün tabiatın her köşesini dolduran ruhlardan çok Tanrı, ondan da tek Tanrı kavramı ve inancı gelişti.

Gene bu gelişmeci görüşü benimseyen başka bir takım yazarlar da Tanrı kavramı kaynağının hayattayken saygı duyulan, korkulan ölümlerin, ATALAR'ın ululaştırılması, tanrılaştırılması olduğunu ileri sürerler.

Çağımızın daha ileri araştırmaları bu gelişimci görüşün gerçeğe uymadığını, olgularla teyid edilmediğini göstermiştir. Bir kez babası, atası diye gösterilen büyücü ile din adamı, (ikisini birden temsil eden kişilerin görüldüğü bazı ilkel toplumlar bulunsa da) çağımızda en ileri diye bilinen toplumlarda bile yanyana bulunmaktadır. Görevleri, yaptıkları işler de ayrıdır. Her şeye Kaadir Yüce Allah fikrinin de gelişmiş dediğimiz toplum ve kültürlerle inhisar etmediği görülüyor. Meselâ bugün yeryüzünün en ilkel toplumlarından olan bazı Avustralya yerlileri ruhlara, atalara, tabiatın belli kesimlerine hükmeden Tanrılara tapmıyorlar. Taptıkları varlıklar daha çok günlük işlerden uzak olup uruğun, boyun türesinin timsali ve koruyucusudurlar. Törenin kuralları her şey hâkim olan Yüce Varlıktan geldiğine inanılıyor. Bu eşsiz, biricik Varlık da tabiatüstü güç ve iradenin kendisidir. Ondaki öncesi yoktur, cömerttir, iyiliğin, doğruluğun getiricisi, koruyucusu, toplum düzenini sağlayan yasaların, adaletin başlatıcısı, desteği onları kuşaktan kuşağa, nesilden nesle aktaran gene O'dur.

Doğu Afrika'da Nuerlerin bir topluluğunda Tanrı saf, arı bir ruh olarak görülür ve «her yerde hâzır ve nâzır» olduğuna inanılır. (İslamiyetin etkileri bu bölgeye ulaştı mı, araştırmaya değer.) «Tabiatta, kültürde, toplumda ve insanda her şey Tanrı öyle yarattığı için şu ya da bu biçimdedir.» (1)

Ancak hemen şurasını belirtmeliyim ki yeryüzünün çeşitli bölgelerinde yaşayan bu ilkel toplumların Yüce Varlığı sezisi, kavrayışlarını, onunla ilgili inançlarını, çağımız insanının din anlayışı, özellikle Kur'an-ı Kerim'in getirdiği ALLAH kavramıyla bir, ona eş tutamayız. İkel toplumun tek Yüce Varlık kavramı da kendine göredir. Müsaadenizle, deyiş, yerinde mi bilemiyorum, sadece mecazî anlamda bir benzetme deniyorum, kişinin dini nasıl kendi manevî, ruhî boyu ölçüsünde ise toplumların dinleri, dinle ilgili olarak kullandıkları, benimsedikleri kavramlar da kendi boyları ölçüsündedir. Bununla birlikte, bu ilkel toplumlarda görülen Yüce Tanrı kavramının seviye ve kapsamı ne olursa olsun, yukarıda da belirttiğim gibi, öyle anlaşılıyor ki dinde gelişmesi

(1) History of Religion, E. O. Parnes.

görüş hayalidir, eksik verilere dayanan sakat bir genelleme ile varılmış bir sonuçtur, gerçeğe, görülen olgulara uymamaktadır.

Ondokuzuncu yüzyıl Batı düşünürlerinin bir takımının Kiliseyle savaşırken din ve Tanrıya da başkaldırmalarında insanın kendi ruh yapısından gelme bir etken daha vardır. İnsan ruhunun bu özelliği başarı karşısında kullanması, denetimi ve istikamet verilmesi güç bir tepki ve davranıştır. Kişioğlu başarıdan her zaman büyük bir sevinç duymuştur. Doğrusu, bazı düşünürlere göre, en büyük sevinç, mutluluk kaynağı, hatta ruh sağlığının temeli de başarıdır. Ne var ki, başarı ile başarımın verdiği sevinç ile birlikte birçoğuna kibir de gelir. «Başı döndü, şöret başını döndürdü.» deriz. Kişi sağduyusunu yitirmiş, davranışlarında ölçüyü kaçırmış, bir bakıma insanlığından çıkmış, uzaklaşıyor, demektir.

19 uncu yüzyılda Avrupa tabiat, fizik bilimlerinde, alet yapımında büyük ilerleme ve gelişmeler gösterdi. Daha önce görülen ve bilinenlerin yanında çok büyük, kıyas kaldırmaz bir atılım olan bu başarılar bir takım düşünürlerin de başını döndürdü. Birdenbire kişi kendini her şeyin üstünde, her şeye gücü yeter, kendi kendine yeter görmeğe başladı. Nietzsche'nin sözleri bu Tanrıya başkaldırışın en şiddetli, en keskin ve kesin ifadesidir: «Kişinin kendi üstünde (tabiatüstü) bir kuvvete inanması, güçsüzlüğün, sefaletin, düşkünlüğün zaferidir.» Bu yola sapan, kibirinin ağıyla çevrilen Nietzsche, farkında olmadan kendini bencillige, manevi yalnızlığa mahkûm etti. Gerçekte kendi güçsüzlük ve ruh sefaletinden korkuyordu. Netekim bu ruh sefaletinin yükünü çekemedi; ağırlığı altında ezildi, yıkıldı; sonunda delirdi, tamarhanede tamamladı ömrünü.

Tarih boyunca kimin, hangi toplumun başarıdan başı dönmüş, kibire kapılmışsa, İnsanoğlu ne zaman büyüklenmişse cezasını çekmiş; ne zaman kendini Hakkın, Allahın kulu bilmiş, karşılık beklemeden hizmete adanmışsa, mü-kâfatını elde ettiği başarı, erdiği huzur ve mutlulukla görmüştür. Bütün dinler, özellikle İslâm, kibire karşı çıkmış, günah saymıştır. Kibiri kişiyi dinden ve Tanrıdan uzaklaştırır, bencillige sürükler. Kibiri yüzünden Tanrıdan uzaklaşmakla bencilligine yenik düşen kişi kendi kendini yalnızlığa, mutsuzluğa mahkûm eder, özgürlüğünü de yitirir.

Şimdi insanoğlunun Tanrıyı içinde duyamaz olmuş birçok çocukları milyonların içinde yalnız, yapayalnız, kimsesiz, mutsuzdurlar. Ordan oraya, başıboş, gayesiz sürüklenmekte, boş değersiz, yavan günler geçirmekte, bir takımı da bu boşluktan, yalnızlıktan kurtulma çabasıyla yıkıcı, kötü eylemlere girişerek İnsanoğlunun bu yalnızlığını, kimsesizliğini, mutsuzluğunu daha da artırmakta, derinleştirmektedirler. Tanrıdan uzaklaşanların sayısı arttıkça milyonlar içindeki yalnızlığımız da büyüyor.

Geçenlerde bir üniversiteli kız öğrencimiz:

— Arkadaşlar uzun mantomu ilk gördüklerinde bana kızdılar, ama 250 liraya çıktığını söyleyince kızmaktan vaz geçtiler, dedi.

— Evet, dinimizde de israf haramdır, dedim.

— Ben din bakımından değil halkın sırtından para harcadığı, başkalarının hakkı olduğu için böyle düşünüyorum.

— Demek ki ikimiz de ayrı yollardan bir yere varıyoruz. Ben Allahın emri olduğu için, siz de bazı kimseler öyle söyledikleri, öyle düşündükleri, siz de buna inandığımız için israfı doğru bulmuyorsunuz. Yani ben Tanrının, Hakkın yolunda, izindeyim, siz de bazı kulların ardında, izindesiniz.

Şurası kesin bir hakikattir: Allahtan uzaklaştık mı özgürlüğümüzü, hürriyetimizi de yitirmeğe başlıyoruz. Artık bilerek veya bilmeyerek doğrudan doğruya tanıdığımız veya tanımayıp fikirlerini içinde bulunduğumuz ortam ve havadan kaptığımız bir veya birkaç kulun izinde, onların kölesi oluyor, onlara kulluk etmeğe sürükleniyoruz. Dinimizin doğru bulmamasından başka, bu davranış insan haysiyetine de bilmem ne denli yararlı!..

İslâm kulun kula kulluk etmesini yasaklamıştır. Bu yasak özgürlüğümüzün, hürriyetimizin korunması yalnızca HAK'ka kul olmamızın, O'na hizmetin sağlanması içindir. **VE ALLAHA KUL OLMAKLA KULA KUL OLMAK ARASINDAKİ FARK NE BÜYÜKTÜR!..**

(Bana bu yazıyı yazdıran ALLAH'a şükürler olsun.)